

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ

К. Қ. Күркебаев

ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ
РУХАНИ ЖӘНЕ МАТЕРИАЛДЫҚ
ЛЕКСИКАСЫ

Оқу құралы

Алматы
«Қазақ университеті»
2013

ӘОЖ 494. 342-3
КБЖ 81.2 Қаз-3
К 94

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
филология, әдебиеттану және
әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған*

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы, профессор **Б. Қалиев**
филология ғылымдарының кандидаты, доцент **Е. Жанпейісов**

Күркебаев К.Қ.

К 94 Қазақ тілінің рухани және материалдық лексикасы: оқу
құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 191 бет.
ISBN 978-601-247-582-1

Оқу құралы білім берудің кредиттік технологиясы бойынша білім алушылардың сұраныстарын қанағаттандыру мақсатында жазылды.

Бұл пән филология факультетінің бакалаврларына базалық пәндерді таңдау компонентінің негізінде ұсынылатын элективті курстар қатарында оқытылады.

Ұсынылып отырған оқу құралы қазақ тілінің рухани және материалдық лексикасына қатысты мол мұраны жинақтай отырып, лингвомәдениеттану, этнолингвистика ғылымдарының зерттеу бағыттарымен сабақтастықта қарастырылады. Дәріс соңында алынған теориялық білімдерін жетілдіру, оны тәжірибе жүзінде орындай білу дағдысын қалыптастыру, машықтандыру мақсатында лингвистикалық мәтіндер берілді. Берілген лингвистикалық мәтіндер зертханалық жұмыстардың мақсат-міндетіне, мазмұнына сәйкес таңдап алынып, қазақ тілі лексикасының этнометалдық табиғатына, концептуалдық семантикалық және этимологиялық, фразеологиялық талдаулар арқылы алған білімдерін меңгеруді, бекітуді көздейді.

Оқу құралы жоғары оқу орындары филология факультетінің студенттері мен магистранттарына, оқытушыларына қосымша құрал ретінде ұсынылады.

**ӘОЖ 494. 342-3
КБЖ 81.2 Қаз-3**

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.....	3
1-дәріс. Тіл мен мәдениет сабақтастығы.....	5
2-дәріс. Тіл мен мәдениет қатынасындағы іргелі ұғымдар жүйесі.....	13
3-дәріс. Туыстық атаулардың этноментальдық ерекшеліктері.....	20
4-дәріс. Салт-дәстүр мен ырым-жоралғыға байланысты рухани-мәдени лексиканың символдық сипаты.....	29
5-дәріс. Қазіргі айтыс тіліндегі дерексіз сөздер мен діни лексика.....	41
6-дәріс. Аспан денелері мен амал атауларының этномәдени сипаты.....	53
7-дәріс. Қазақ тіліндегі түр-түс атауларының лингвомәдени сипаты.....	69
8-дәріс. Ұлт мәдениетіндегі ономастикалық кеңістік.....	78
9-дәріс. Қазақ тіліндегі өлшем атауларының этнолингвистикалық сипаты.....	99
10-дәріс. Киелі сандар жүйесіндегі этномәдени ерекшеліктер.....	115
11-дәріс. Қазақ халқының дәстүрлі ұлттық музыкалық аспаптарының этномәдени табиғаты.....	123
12-дәріс. Зергерлік өнерге байланысты атаулардың этномәдени танымдық сипаты.....	140
13-дәріс. Қазақ тіліндегі киім-кешек атауларының этномәдени мәні.....	149
14-дәріс. Қазақ тіліндегі қару-жарак атауларының ұлттық мәдени ерекшелігі.....	157
15-дәріс. Қазақ тіліндегі ершілік өнер лексикасының этномәдени ерекшеліктері.....	165
«Қазақ тілінің рухани және материалдық лексикасы» пәні бойынша тест тапсырмалары.....	178
Әдебиеттер.....	188
Тест жауаптары.....	189

Оқу басылымы

Күркебаев Кенжетай Құрманбайұлы

**ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ РУХАНИ ЖӘНЕ
МАТЕРИАЛДЫҚ ЛЕКСИКАСЫ**

Оқу құралы

Редакторы *Гүлжан Рүстембекова*
Компьютерде беттеген *Тұраш Сапарова*
Мұқабасын көркемдеген *Ринат Скаков*

ИБ № 5907

Басуға 12.02.2013 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 1/16. Көлемі 12,125 б.т.
Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс № 911. Таралымы 100 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің «Қазақ университеті» баспасы.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспаханасында басылды

«ҚАЗАҚ УНИВЕРСИТЕТІ» БАСПАСЫНЫҢ ЖАҢА КІТАПТАРЫ

Абдуллаева Ж. Көркем шығарманы аудару және талқылау: оқу құралы. –2012. – 139 бет.

Осы оқу құралында қазіргі аударматану ғылымында өзекті болып отырған көптеген маңызды мәселелер қамтылған. Аталмыш кітап осынысымен де құнды. Сондай-ақ көркем мәтінді талқылау аударма үдерісімен және аударманың іс-әректтермен тығыз байланыста қарастырылады. Оқу құралы қазіргі көркем шығарманы аудару мен талқылау сияқты өзекті мәселелердің біріне арналған.

Есембеков Т.У. Көркем мәтін поэтикасы: оқу құралы. – 2012. – 228 бет.

ISBN 978-601-247-686-6

Оқу құралы көркем мәтін поэтикасын әдеби-сыни дискурс тұрғысынан қарастыруға арналған. Мұнда мәтін және болмыс, мәтін және автор, оқырман және мәтін арасындағы поэтикалық байланыстар сөз болады. Сондай-ақ поэтикалық аударманың негіздеріне де назар аударылған.

Шалабай Б. Қазіргі қазақ тілі. Синтаксис: оқу құралы. – 2012. – 186 б.

ISBN 978-601-247-547-0

Оқу құралында синтаксистің қарастыратын мәселелері үш салаға: сөз тіркесі синтаксисіне, сөйлем синтаксисіне және мәтін синтаксисіне топтастырылған. Әр салаға қатысты теориялық түсініктерді іс-тәжірибеде бекітетін практикалық тасырмалар, бақылау сұрақтары және студенттердің өз бетімен істейтін жұмыс түрлері мен қажетгі әдебиетгер тізімі әр тақырыптан кейін берілген.

Аргынбаева М.Х. Национальное самосознание: опыт прочтения текста. – 2012. – 170 с.

ISBN 978-601-247-611-8

Впервые в казахском литературоведении проведен сравнительно-сопоставительный анализ художественных и философских текстов, где классические философские проблемы выступают как неотъемлемый и полноправный аспект анализа казахского литературного текста, написанного в период 1970-1980-х годов.

Гайнуллина Н.И. Очерки по истории русской грамматической мысли (XI – середина XVIII вв.) (Материалы к элективному курсу): учебное пособие для докторантуры PhD. – 2012. – 210 с.

ISBN 978-601-247-565-4

В учебном пособии основное внимание уделено донаучному и преднаучному состоянию грамматически учений позднего Средневековья, вплоть до середины XVIII в. Подчеркивается эволюция научной грамматической мысли о русском языке, прошедшей этап от общезнаменитых теорий текста, носивших компилятивно-подражательный характер в раннем Средневековье, до описания структуры русского литературного языка исконного характера в позднем Средневековье и в предломоносовский (преднаучный) период.

Кітаптарды сатып алу үшін «Қазақ университеті» баспасының сату бөліміне хабарласу керек. Байланыс тел: 8(727) 328-59-51, 328-56-51, 377-34-11, 377-33-37, қосымша: 13-67. Мобил.тел. 8-777-316-03-97, 8-707-611-23-39, 8-707-873-93-21. E-mail: baspa@kaznu.kz, сайт: www.read.kz, www.magkaznu.com